

Írta: Adminisztrátor
2017. szeptember 26. kedd -

2017. szeptember. 26. - **Újraéledni látszik a magyarok hun eredetéről szóló vita.**

Szegedi genetikusok honfoglaláskori leletek vizsgálata alapján azt állítják, hogy a Kárpát-medencébe érkező őseink jelentős százalékban a hunok DNS-ével rendelkeztek. Ráadásul azt is feltételezik, hogy nem a honfoglalók, hanem az itt élő avarok beszélték a magyar nyelvet.

A régészeti genetika egy fiatal tudományterület, mely elsősorban csontmaradványokból kivont DNS alapján próbálja rekonstruálni a múltbeli eseményeket és a leszármazásunk ágait-bogait. A legrégebbi leletek, amelyeket sikerrel tudtak genetikailag analizálni, több tízezer évesek. Így állapították meg például, hogy a neandervölgyi ember nem tűnt el véglegesen a Föld színéről, mivel a mai ember DNS-ének 2-4 százaléka tőlük származik, magyarul, szaporodtunk velük. Török Tibor és csoportja a Szegedi Tudományegyetem Genetikai Tanszékén a honfoglalók genetikáját tanulmányozza. A kutatók a csontmaradványokból kinyert mitokondrium DNS-ből próbálják a magyarok őstörténetének mozaikjait kirakni. Tanulmányukban arra a meglepő eredményre jutottak, hogy a honfoglaló magyarok a hunoktól származnak, legalábbis részben. Ez a nézet, mely sokáig uralkodott, a jelenlegi régészeti felfogás szerint hamis. Nagy vita alakult ki a genetikai eredményeket illetően. A genetikus csoportot vezető Török Tiborral a Szegedi Tudományegyetem professzora, Boldogkői Zsolt beszélgetett.

Boldogkői Zsolt: Mi a régészeti genetika, és mit vizsgáltok pontosan?

Török Tibor: Ez a tudományterület a régészek vagy geológusok által feltárt szerves maradványokban megőrződött DNS-t vizsgálja. Csak azért különül el a molekuláris genetika többi ágától, mert ezekben a maradványokban nyomnyi mennyiségű, apró darabokra tördelt DNS található, melynek azonosítása speciális módszereket igényel. Minket elsősorban a Kárpát-medence benépesedésének története érdekel, és elsőként a honfoglalók származására voltunk kíváncsiak. A módszer ennek megválaszolására alkalmas, mert a DNS-szekvenciákból egyének és populációk rokonsági viszonyaira is lehet következtetni.

B. Zs.: Egy párhuzamos kutatásban a jelenkori magyarság genetikáját is vizsgáljátok. Már korábbról is ismert volt, hogy a jelenkori magyar népesség genetikáját illetően európai, s a DNS-ünk mindössze 4%-a jelzi az ázsiai eredetet.

T. T.: Igen, ezt a kb. 4% ázsiai eredetű összetevőt korábban Y kromoszóma, mitokondriális DNS és teljes genom-szekvenciák vizsgálata egyaránt igazolta. A környező népek közül ez az ázsiai komponens nálunk a legmagasabb, ami minden bizonnyal a hun, avar honfoglaló beáramlásra vezethető vissza. Minket azonban az is érdekel, hogy honnan jön a többi 96%. Előzetes eredményeink alapján úgy tűnik, hogy ennek nagy része egy újkőkor-bronzkori ősi európai rétegben keresendő, amelyből legtöbb közös elem a mai dánokban, hollandokban, belgákban, baszkokban őrződött meg. Azonban tudni kell, hogy a mai magyarokból csak néhány száz véletlenszerű minta szekvenciáját ismerjük, máig hiányzik egy alapos strukturált genetikai felmérés.

B. Zs.: Mi a helyzet a honfoglalók genetikájával? Mennyi itt az európai – ázsiai szekvenciák aránya?

T. T.: A honfoglaló magyarokban 30-40% ázsiai eredetű összetevőt találtunk. Abból, hogy ma csupán 4% ez az arány, az a fontos következtetés adódik, hogy a vizsgált honfoglalók hozzávetőleg 10%-ban járultak hozzá a mai magyarság genetika arculatához. Mivel a honfoglalást követően ismereteink szerint nem történt komoly méretű népességcsere a Kárpát-medencében, sőt további keleti eredetű csoportok – besenyők, kunok – is megjelentek,

Írta: Adminisztrátor

2017. szeptember 26. kedd -

eredményeink azokat a korábbi régészeti, antropológiai adatokat erősítik, melyek szerint a honfoglalók kevesen lehettek.

B. Zs.: Nagy port kavart fel az ázsiai komponens. Azt állítjátok, hogy hun gének is keveredtek az ősmagyarok DNS-ébe, kvázi a hunok őseinknek tekinthetők. A középkori krónikákban éppen ez foglaltatott, de ma már ezt az elméletet a régészet elveti.

T. T.: Komoly erőfeszítéseket tettünk az ázsiai komponens eredetének felderítésére. Ehhez tudni kell, hogy a teljes mitokondriális genomokat megszekvenáltuk, ami a korábbi vizsgálatoktól – melyben csak a mitokondrium DNS egy kis részét vizsgálták – hozzávetőlegesen ötvenszer több információt jelent, és ez mind az egyének, mind a populációk leszármazási vonalainak jóval nagyobb felbontású vizsgálatát teszi lehetővé. Ez az ázsiai komponens elméletileg a finnugor népektől, szkítáktól, a hunoktól és az avaroktól is származhatott. A finnugor származást lényegében ki tudtuk zárni, a többi csoportból pedig a hunok illenek leginkább a képbe, de a másik két csoport hozzájárulása sem zárható ki teljességgel. Ez a komponens a ma élő tuvaiak, burjátok, mongolok, mandzsúriaiak, kazahok, kirgizek, üzbégek, türkmének, őseitől származik. A régészeti szakirodalomból több alternatív elmélet is ismert, de úgy látom, hogy a mai régészek többségének a finnugor elmélet határozza meg a gondolkodását. Ez persze egyáltalán nem régészeti elmélet, hisz a honfoglaló maradványok egy „törökös” sztyeppe kultúráról árulkodnak. Ennek ellenére első bejelentéseink régészeti körökben igen ellenséges fogadtatásban részesültek. Folyamatosan azt a kioktatást kapjuk, hogy a nyelvészeti rokonság független a genetikai rokonságtól, ezért nem létező álláspontot cáfolunk. Ez az érv azonban több sebből vérzik. Először is a nyelv és genetika nem lehet teljesen független, mert minden fennmaradt nyelvet egy genetikailag jellemezhető viszonylag nagy létszámú populációnak kellett beszélnie. Másodszor, a magyar nyelvet, az uralkodó elmélet szerint, a honfoglalók hozták magukkal a Kárpát-medencébe, ezért bennük még nagyobb arányban várnánk ennek a nagy létszámú populációnak a genetikai nyomait, mint a mai magyarokban, és valljuk be valójában mindenki erre kíváncsi. Harmadszor, az őstörténetünket iskolai oktatás szintjére kikristályosító akadémiai közösség a mai napig nem állt elő alternatív elméletekkel, a honfoglalókat a proto-uráli népekből származtatják. Negyedszer, tudományos prekonceptió vádjával illetnek minket, pedig mi csak fényt szeretnénk deríteni a valóságra. Nagyon sokatmondó, ha a lehetséges hun rokonság hallatán valaki dührohamot kap.

B. Zs.: A honfoglalók esetében volt a vezérkar és volt a pórnép. Ők vajon elkülönültek egymástól valamennyire genetikailag?

T. T.: A honfoglalók társadalmi rétegződése a legfontosabb régészeti kérdések egyike. Kezdetben kis létszámú fegyveres elitként tekintettek rájuk. Az ötvenes években elsősorban Györffi György hatására megjelent a honfoglaló köznép fogalma, majd egy hármas tagolódás – elit, katonai középréteg és köznép – szemlélete vált uralkodóvá. Ma pedig kezdik megkérdőjelezni a társadalmi rétegződés régészeti elkülöníthetőségét. A valódi kérdés a létszám körül forog, hisz nyilvánvaló, hogy egy kis létszámú elit nem hozhatta a nyelvet. A középkorban az összes ismert államalakító elit – pl. gótok, frankok, longobárdok, bulgárok – nyelvileg beolvadt az őslakosságba. Immár körülbelül kétszáz honfoglaló genetikai adatát ismerjük 26 temetőből, és ezek egybehangzóan a kis létszámú fegyveres elit elméletét támogatják. Azonban csak most kezdjük vizsgálni a „szegényesebb, köznépi” honfoglalás kori temetőket. A kérdés, hogy ezek a korábbi helyi lakosság tagjait vagy a „beköltözők” köznépét rejtik-e, genetikai eszközökkel valószínűsíthető, amennyiben a kétféle népesség genetikailag elkülöníthető. Ez azonban csak a honfoglalást megelőző népesség genetikai vizsgálatával együtt válaszolható meg.

Írta: Adminisztrátor

2017. szeptember 26. kedd -

B. Zs.: Tehát, azt állítod, hogy lehetséges, az itt élő népek nyelve volt a magyar, nem pedig a honfoglalók beszélték azt? Itt az avarokról van szó, ugye?

T. T.: Igen, az avarokról van szó, de azt határozottan állítani nem merném, hogy ők beszéltek magyarul, hisz a génekből nem következtethetünk nyelvire, de ezt egy helytálló, erős hipotézisnek tartom. Tudni kell, hogy ez az elképzelés többször felmerült régész-történész körökben is, így például Vámbéry Ármin, László Gyula, Engel Pál, Makkay János és Vékony Gábor egyaránt ennek valamilyen változatát hirdette, és érveiket egyáltalán nem sikerült olyan meggyőzően cáfolni, mint azt legtöbben gondolják. A genetikai adatok ezen elmélet híveit látszanak támogatni, hisz az onogur bolgárok török nyelvűek voltak, és ha valóban egy kislétszámú onogur csapat hajtotta végre a honfoglalást és államszervezést, akkor a nyelvet itt, helyben kellett találniuk. Egyszersmind a magyar nyelvben található jelentős török nyelvi rétegre is egyszerű magyarázatunk van. Ha ez a hipotézis igaz, akkor csak az avarok népsége jöhet számításba a nyelv hordozójaként. Természetesen nem az avar vezető réteg, mert ők ugyanolyan kisebbségi elit lehettek, mint a honfoglalók.

B. Zs.: Azt is állítjátok, hogy a tatárok is hozzájárultak a magyar génkészlethez.

T. T.: A honfoglalókhoz leghasonlóbb ma élő népesség a volgai tatárok és a baskírok. Populációgenetikai elemzésünk azt mutatta, hogy a honfoglalók a tatárok egyik komponensét alkotják, de ez fordítva nem igaz. A volgai tatárok történetileg több népcsoport összeolvadásából származnak; a 8. századi volgai onogur-bolgárokból, akik a helyi szkíta-finnugor népekkel keveredtek, majd a 13. században az Arany Horda kipcsák tatárai olvasztották magukba őket. A tatárok „honfoglaló komponense” történetileg leginkább az onogur bolgároknak feleltethető meg, akik ráadásul azon kevés népcsoport közé tartoznak, melyeknél a honfoglalókkal megegyező részleges lótemetkezést dokumentáltak, és akiknél a honfoglalók között igen gyakori jelképes koponyalékelés szokása is ismert. Adataink azt a korábban is jól ismert hipotézist látszanak támogatni, miszerint a honfoglalók az onogur bolgárok egyik csoportja lehetett, akik Közép-Ázsiából származtak, és korábban szoros rokoni-szövetséges viszonyt ápoltak a hunokkal. szerző: **Boldogkői Zsolt**

Az interjút jegyző Boldogkői Zsolt molekuláris biológus, az MTA doktora, a Szegedi Tudományegyetem Orvosi Biológiai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára.